

literària de ficció. I, finalment, encara una altra constatació: Carola té opinió i decisió pròpies, no escriurà al «dictat» de ningú, tampoc de l'editor. Aquesta aposta per la llibertat i per ser ella mateixa és, també, una de les característiques de la vida i aventures de Carola Milà que trobarem al llarg d'una novel·la que ens conta unes memòries inventades en un context històric que serveix a l'autora per anar retratant diferents ambients, personatges i èpoques centrats en les condicions de vida i paper social de les dones durant el segle XX.

Text 2

Pel que feia a Heilbrun, Rossy no havia canviat, no podia suportar-lo. En aquells últims temps l'havia vist poc, però ara comprenia que continuava tenint veu i vot en les empreses familiars, i ara potser més que mai. Però ara havia après a tractar-lo i ell també. Li parlava com si Rossy fos una dona gran, una vella. A Rossy ja li agradava així. La Matilde es posava tan nerviosa quan els sentia parlar que alguna vegada intervenia indignada.

Un dia li havia dit a Bertold Heilbrun:

—La tractes com si fos la dona de l'Esteve, no la filla.

—És el que ella desitja.

—Ah no! No em surtis ara amb en Freud aquest!

—Condemnació dels déus! —reia Heilbrun—. Que ells me'n salvin! Freud era un jueu repugnant!

Aquell dia havia acabat la picabaralla de les dones amb una frase que tancava de cop:

—L'hem de trobar, primer —va dir.

—La vols fer buscar per la policia? —va dir la Dora, esverada.

—I per què no? —va dir la Matilde.

—Voleu callar d'un cop! —va dir Heilbrun amb autoritat—. La trobaré jo.

De sobte, Rossy es va posar vermella. Heilbrun va descobrir per enèsima vegada que era molt bonica. Rossy va començar a parlar amb un filet de veu:

—La Joana va tornar abans d'ahir a la nit. No us ho volia dir, però ja que sembla que tots esteu d'acord... Estic segura que la Joana sap on és la... la Carola.

Comentari

Aquest diàleg s'emmarca just després d'acabar la guerra civil (1936-1939) i l'inici de la postguerra franquista. La família Plans, en retornar a Barcelona, vol trobar Carola Milà. Recordem que Carola Milà, en la seva etapa de Llorença Torres, exercint la prostitució, va conèixer Esteve Plans, un ric industrial de la burgesia barcelonina, que li va posar un pis, és a dir, que la tenia «en exclusiva» com a amant, com a «mantinguda» tal com es deia a l'època. Joana, que és esmentada en el text, és la minyona que tindrà Carola en aquest pis

i que, posteriorment, es quedarà també amb ella. La relació amb Esteve, amb altes dosis de possessió gelosa, sadisme i violència, fa un canvi quan Carola, de nou en la seva aposta entre el diner o la llibertat, com ha passat sempre en la seva vida, aposta pel primer i es queda embarassada de la seva filla. El 1925, ran d'aquest fet, Esteve Plans es casa amb Carola Milà, que entra a formar part de la burgesia barcelonina i d'una gran família —els personatges que intervenen en aquest fragment de la novel·la.

Per exemple, Matilde Rotllan, que havia estat la promesa d'Esteve Plans abans de l'embaràs i part de Carola i que acabarà casant-se amb un germà, Arnau Plans. I l'altra cunyada, Dora Frisch, casada amb Mateu Plans. O Bertold Heilbrun, un químic alemany que contractarà la família Plans per dirigir els negocis i que, des del primer moment, caurà malament a Carola, a qui li serà molt antipàtic i no podrà veure. El mateix que li passarà a la filla de Carola, Rosa, batejada amb aquest nom perquè va néixer el dia d'aquesta santa, tot i que la família, seguint les modes, li dirà Rossy. Però Carola no encaixarà i s'avorrirà com a membre de la família Plans, jerarquitzada i preocupada per les empreses i els diners. Una família i una classe conservadora i castellanitzada, amb una vida d'oci, de viatges i espectacles, i amb fills i filles que els diran Rossy, Gigi, Nini o Rirri. Carola estimarà la seva filla, però en viurà distanciada. Tal com passava en moltes famílies d'aquesta alta burgesia, Esteve Plans, el marit, dictarà les normes de la vida de Carola, i Rossy creixerà educada en mans de les minyones i el servei. Carola, com hem dit, no s'avindrà gens ni mica amb Bertold Heilbrun, sempre present en la vida de la família, ni tampoc ho farà Rossy, sobretot des d'un incident amb connotacions sexuals succeït durant la seva infantesa.

En esclatar la guerra, la família Plans fugirà, però Carola es quedarà sola a la casa de Barcelona. Seran uns anys, malgrat el conflicte bèl·lic, la fam o les bombes, en què viurà amb llibertat i tindrà un gran amor amb el milicià Benito Garrido, que marxarà al front. A més, el doctor Puig i Homs, un personatge que ha anat apareixent al llarg de la vida de Carola, convertirà la casa dels Plans en un hospital de campanya. L'hivern de 1939, però, les coses canvien.

La família Plans, amb l'entrada de les tropes franquistes, retorna a Barcelona. La casa està abandonada i Carola no hi és. I aquí es on hem de situar aquest fragment de la novel·la. Esteve, amb l'amor malaltís i possessiu que hem comentat, vol recuperar-la. Però, sobretot, l'interès de la família, i en concret de Bertold Heilbrun i la cunyada Matilde, per saber on és rau en el fet que les joies de Carola i altres riqueses de la família les van dipositar en un banc de Ginebra, a Suïssa, a nom seu. Per això cal trobar-la. No és pas per afecte, sinó per interessos. I sense fer soroll ni avisar a la policia, com es comenta en el text, perquè cal guardar les aparences de vicis privats i públiques virtuts, seguint amb la hipocresia habitual de l'alta burgesia.

La crítica a la burgesia que ja havíem trobat en etapes anteriors de la vida de Carola Milà, tant en la seva vida com a Carmina Torres amb el matrimoni Reinal-Bertolozzi com

amb la família Plans, augmenta encara en la postguerra i la dictadura franquista, quan aquesta burgesia catalana es posa al costat i al servei dels vencedors. Una crítica, val a dir-ho, present en la majoria d'obres de Maria Aurèlia Capmany. Si, durant la primera guerra mundial, la família Plans ja era germanòfila, ara, durant la dictadura i la segona guerra mundial, serà partidària del nazisme, aliat del feixisme i del franquisme. Bertold Heilbrun encarna els nazis, com es pot veure de forma evident en el seu comentari sobre Freud i el jueus, a qui titlla de «repugnants» i que ens remet, per tant, al genocidi i l'Holocaust portat a terme per Hitler.

Carola Milà, que prové d'una família llibertària i catalanista, com en el cas de l'autora de la novel·la, Maria Aurèlia Capmany, considera aquests anys com anys de foscor i de terror. Per això, en la narració pren distanciament i utilitza la tercera persona per relatar els fets. Carola, recordem que estem llegint les seves memòries i, per tant, els seus records, s'ho mira des de fora, com si no en volgués formar part. I, si les memòries de Carola ja són tot un joc entre la veritat i la ficció, la memòria i la història, en aquest cas encara es fa més evident. Perquè la protagonista ens narra uns fets que no ha viscut directament i, a més, en forma de diàleg, posa paraules en la boca d'altres personatges que, al mateix temps, expliquen el seu comportament i ideologia. I, encara que li ho haguessin explicat posteriorment, és impossible recordar els detalls precisos de qui va parlar, què va dir, com va anar la conversa, en quin lloc, quins tons es van emprar o quin posat feien tots plegats a l'hora d'intentar buscar-la per recuperar els diners. Una altra vegada, doncs, com ha anat succeint en tota la novel·la, Maria Aurèlia Capmany es val de les veus narratives, l'estil i l'estructura per confeir unes memòries inventades i crear la versemblança.

Un altre aspecte a tenir en compte d'aquest diàleg, és el de la filla de Carola, Rossy Plans Milà. Des de petita que ha estat distanciada de la mare i, durant la guerra, separada d'ella. En aquest moment en què se situa el fragment, Rossy és una adolescent i, si de petita havia estat una nena seriosa, religiosa i vergonyosa, tot al contrari de la mare, aquestes característiques s'han intensificat amb les normes morals del nacionalcatolicisme franquista. D'aquí, per exemple, que s'hagi convertit en una noia molt estricta i que vagi vestida amb l'hàbit dels Dolors. Després de la guerra era habitual veure gent que, havent fet una prometença religiosa, portava vestits imitant hàbits conventuals. Eren vestits convencionals amb el color i el cinturó de l'orde, negre en el cas dels Dolors. Rossy aparenta més edat i així es tractada, d'aquí les insinuacions en el diàleg del text. Finalment és ella qui sap trobar Carola, a través de la seva vella minyona, Joana.

Cal esmentar també la vivesa dels diàlegs i com, en poques frases, no només situen els personatges sinó que els caracteritzen. Uns personatges, com en tota la novel·la, que són estereotips, clixés dibuixats per crear el context i els escenaris de la vida de la protagonista al voltant de la qual gira tota la narració. Així el de Rossy, que ha estat a les ordres del pare: quan Matilde comenta que Heilbrun la tracta més com a la dona d'Esteve que no com